

דף קל"א

רבא שאל, מה הדין בבריא שאמר פלוני ירש שדה פלונית, האם רבי יוחנן בן ברוקה אמר שאם אמר על הראוי לירשו שירש דבריו קיימים רק בשכיב מרע שהוא ראוי להוריש מיד שהולך למות, וקוראים בו: "בְּיּוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת בְּנָיו", אבל לא בבריא. או שרבי יוחנן אמר גם בבריא.

ואמר רב משרשיא לרבא, יש ראייה ממה ששנינו שרבי נתן אמר לרבי שסידר את המשנה, שניתם משנתכם¹⁸⁹ כרבי יוחנן בן ברוקה, שאמר שאם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים. במה ששנינו במשנה במסכת כתובות, לא כתב לה 'בנין דיכרין דיהוין ליך מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יותר על חולקיהון דעם אחוהון' חייב שהוא תנאי בית דין. שבית דין תקנו 'כתובת בנין דיכרין' כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו¹⁹⁰. ומכאן שהאב מוריש לבן בין הבנים כרבי יוחנן בן ברוקה והיה לכם לשנות משנתכם כדברי הכל ולא כיחיד.

וא' רבי יסבון תנו וילדות היתה בי ואמר לו רבי, שבמשנה שנינו 'יסבון' ולא 'ירתון' שהרי אינה טורפת ממשועבדים והיא דברי הכל. ואמר רבי ילדות היתה בי והעזתי

פני בנתן הבבלי שהרי 'כתובת בנין דיכרין' לא טורפת ממשועבדים, ממה שאביהם מכר. ואם שנינו 'יסבון' לשון מתנה מעכשיו, משעת נישואין הרי כל נכסיו משועבדים לכתובת אשתו, מדוע 'כתובת בנין דיכרין' אינה טורפת ממשועבדים?! אלא בודאי יש לומר ששנינו 'ירתון' ולא 'יסבון', ואינה טורפת משועבדים כיון שירושה אינה חלה עד אחר מיתה. אלא משום הכי אמרו לשון 'ירתון' שלשון ירושה אינו אלא לאחר מיתה ואינה חלה עד לאחר מיתה, ורבי נתן הקשה לי היטב. והרי מי שסובר סברא זו שאם ריבה לאחד ומיעט לאחד בלשון ירושה, כמו בכתובת בנין דיכרין שהבנים יורשים את כתובת אמן וחולקים את המותר הוא רבי יוחנן בן ברוקה. הרי ראייה שגם לגבי בריא הוא אמר שאם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים¹⁹¹.

תנאי ב"ד הוא שונה שאל רב פפא את אביי, הרי בין למי שאמר 'יסבון' ובין למי שאמר 'ירתון' הרי בשעת הנשואין הבנים שהקנה להם בכתובת בנין דיכרין לא באו עדיין לעולם, ואין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ואפילו לרבי מאיר שאמר שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הרי אדם אינו מקנה

189 רבי נתן שהיה בבבלי אמר אתם שניתם משנתכם בא"י כר"י ב"ב.

190 שאם נותן לבתו אינו יוצא מזרעו אם בתו מתה קודם בעלה, שבניה ירשו את כתובתה אחר מות אביהם והוא שיהיה שם מותר דינר שלא תעקר נחלה דאורייתא. רשב"ם.

191 ואפילו אם שנינו יסבון, מדברי ר' נתן שאמר שניתם כר' יוחנן יש ראייה שר' יוחנן אמר בבריא ונפשטה הבעיה, ולא האריך אלא כדי לסיים את דבריו של רבי ור' נתן. ורבי שסתם כרבי"ב משום שהוא סובר כמוהו ליה כמו שאמרו לעיל אמר ר' זריקא אמר ר' אמי אמר ר' חנינא א"ר ינאי אמר רבי הלכה כר' יוחנן בן ברוקה. רשב"ם.

לדבר שאינו בעולם. ובשעת הנשואין הבנים שהוא מקנה להם את הכתובה לא באו לעולם¹⁹²? אלא שהדין כן משום תנאי בית דין, שלתנאי בית דין יש כח להקנות אפילו לדבר שלא בא לעולם, משום שהפקר בית דין הפקר. וכאן יש כח מיוחד לתנאי בבית דין, שאפילו שבכל מקום חכמים אמרו שלשון ירושה לא קונה כאן הוא קונה, והמשנה היא גם כדברי חכמים ולא רק כדברי רבי יוחנן בן ברוקה. וא' אביי מפני שרבי שנה בלשון אמר לו אביי, שרבי לא ענה לרבי נתן תשובה זאת, ומפני שרבי שנה בלשון 'ירתוך'. שרבי נתן היה אומר לו, ומפני מה הנחת את לשון 'יסבוך' ושנית לשון 'ירתוך'! אלא משום שלבך נוטה אחר ר' יוחנן בן ברוקה. ולכן ענה לו רבי, יסבון תנן¹⁹³. ואחר כך אמר אביי, שאין לומר כן, שבלא שום דיוק אפשר להעמיד את המשנה אפילו לחכמים. שהרי שנינו בסיפא של אותה המשנה במסכת כתובות, לא כתב לה 'בנן גוקבן דיהויין ליכי מינאי יהויין יתבן בביתי ויתזון מנכסאי עד דתילקחן לגוברין', חייב שהוא תנאי ב"ד. והרי לשון תנאי כתובה הוא לזה במתנה ולזה בירושה, ואפילו חכמים מודים שכל לזה בירושה ולזה במתנה קנה¹⁹⁴.

אביי א' שתנאי כתובה של בנין אמר רב נחומי לאביי, ויש אומרים רב חנניה בר דכרין ומזון הבנות נתקנו בב"ד אהך מניומי לאביי, מנין שתקנת תנאי כתובה של בנין דיכרין ומזון הבנות נתקנו בבית דין אחד, וכמו שנאמרו תוך כדי דבור. אולי כל אחת נתקנה בבית דין אחד? אמר לו אביי, אי אפשר לומר שנתקנו בשני בתי דין. שהרי שנינו במשנה הקודמת באותו פרק, זה מדרש דרש רבי אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה, הבנים יירשו והבנות יזונו, מה הבנים אינן יורשין אלא לאחר מיתת אביהם אף בנות לא יזונו אלא לאחר מיתת אביהן¹⁹⁵. ואם שתי התקנות לא נתקנו בבית דין אחד כיצד לומדים תקנה אחת מהשניה, אולי בית דין אחד תקן את התקנה מחיים ובית דין אחד לאחר מיתה. דוחה הגמרא, ועדיין אולי שתי התקנות נתקנו בשני בתי דין¹⁹⁶, ובכל זאת לומדים תקנה אחת מהתקנה השניה. מפני שבית הדין השני תיקן את התקנה לאחר מיתה, מעין מה שבית הדין הראשון תקנו כדי שלא יהיה קשה מתקנה על תקנה. שלא יאמרו מה ההבדל בין תקנה זו של כתובת בנין דיכרין שהיא ששנו בה 'ירתוך' לבין זו, מזון הבנות

192 לר"מ אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כיון שהמקבל בעולם הנותן יכול לשעבד את עצמו לו שיתן לו מה שיקנה לו. אבל כאן אינו משעבד עצמו. רשב"ם.

193 ועל כך רבי התחרט, משום שאם רבי נתן היה מקשה לו מדוע שנית בלשון 'ירתוך', היה אומר לו ששנינו לשון 'ירתוך' לומר שאינה טורפת ממשועבדים רשב"ם. ועי' בתוס' שפירשו באופן אחר.

194 כמו ששנינו במשנה כתב לשון מתנה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף דבריו קיימין. והעמידו בגמ' אפ"ו בב' בני אדם ושני שדות ובלבד שיהא תוך כדי דבור, ושתי תקנות הללו כיון שבבת אחת תקנו הוא כמו תוך כדי דבור. ושנו בלשון ירתון להשמיע שחכ' מודים אפ' בב' בני אדם ושתי שדות. רשב"ם.

195 ואין כופים אותו לזון את בניו ובנותיו בחיים כמו שא' בכתובות, אלא כפינן ליה אסיתא בצייבורא וליקו ולימא עורבא בעי בני והוא גברא לא בעי בני. רשב"ם.

196 ואין כאן תוך כדי דבור ומשו"ה צריך לומר לר' יסבון תנן.

הכותב כל נכסיו לאשתו אמר רב יהודה בשם שמואל, הכותב כל נכסיו לאשתו, לא לא עשאה אלא אפטרופא עשאה אלא אפטרופא. שאומדים את דעתו של אדם שאינו מניח את בניו ונותן את הכל לאשתו, ולא נתכוין אלא לעשותה אפטרופסית כדי שבניו יחלקו לה כבוד¹⁹⁸. והדבר פשוט, שבנו הגדול שכתב לו את כל נכסיו לא עשאו אלא אפטרופוס, מפני שהאב רוצה שאחיו יחלקו לו כבוד¹⁹⁹. ומה הדין בבנו הקטן? האם כיון שהוא קטן הוא אינו חש לכבודו, והתכוון למתנה או שהאב רוצה לכבודו? אמר רב חנילאי בר אידי בשם שמואל, אפילו אם כתב לבנו קטן המוטל בעריסה את כל נכסיו, הוא רוצה הוא בכבודו ולא עשאו אלא אפטרופוס. בבנו ואחר פשוט שעשה את בנו אפטרופוס והדבר פשוט, שהכותב כל נכסיו לאחר ולא עשה אחר אלא הקנה לו במתנה שאינו חושש לכבודו כלל, ודאי שהקנה לו משום מתנה, שהרי אינו חושש לכבודו²⁰⁰. ואם כתב את כל נכסיו לבנו במקום שאר הבנים, עשאו אפטרופוס שהרי רוצה בכבודו²⁰¹. ואם כתב את כל נכסיו לאשתו ארוסה, או לאשתו הגרושה שאינו חושש לכבודו, זו מפני שגירשה וזו מפני שלא הכניסה עדיין, לא עשאו אפטרופוס אלא נתן להם במתנה.

בת בין הבנים אשה אצל אולם הסתפקה הגמרא, מה הדין בכותב כל נכסיו לבת האחיים או אצל בני בעל כשיש לו גם בנים. האם אומרים שלא עשאה אלא אפטרופא שחושש לכבודה²⁰². או שאין אומרים שהתכוון לכבודה, אלא לתת לה במתנה²⁰³. וכן הסתפקו, בכתב לאשתו במקום שיש לו אחים. האם אין הוא רוצה בכבודה לאחר מותו התכוון לתת לה במתנה, או שכיון שאשתו כגופו הוא רוצה שיכבדוה ועשאה אפטרופא. וכן הסתפקו בכתב לאשה כבני הבעל מאשה אחרת קיימים. האם התכוון לתת לה במתנה ולא התכוון לכבודה שממילא אינם חייבים בכבודה, או שעשאה רק כאפטרופסית. אמר רבינא משמו של רבא, בכל חמשת הנשים האלו לא קנו, חוץ מאשתו ארוסה ואשתו גרושה שקנו. ורב עזירא אמר משמו

197 ואבל הבעי נפשטה מדברי ר' נתן כמו שפי' ואע"ג שרבי סובר כר' יוחנן בן ברוקה כמה שא' לעיל א"ר זריקא אמר ר' חנינא א"ר ינאי אמר רבי הלכה כר' יוחנן. אמר יסבון להעמיד את המשנה כדברי הכל. רשב"ם. ותוס' כ' שהוא ספק אם אמר בבריא או לא ולר"י נראה שגם בבריא אמר ממה שאמר רבי נתן שניתם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה.

198 משום שהאב העיד את הנכסים ברשותה לפרנסם מהם כפי אומד דעתה ויהיו כפופים לה. ולקמן מנה אותה כאחד מג' דברים שעשאו חכ' כהלכה בלא טעם. בפ' מי שמת לפי שאנו מניחין מה שכתוב בשטר במפוי' שנתן לה הכל ללכת אחר אומד דעתנו. רשב"ם.

199 שהרי חייבין בכבודו כמה שא' "ואת" לרבות אחיך הגדול ויש אומד הדעת שלכבודו נתכוין. 200 שאם נתכון לעשותו אפטרופא בשביל שאין בניו יודעין בטיב משא ומתן היה לו לומר בפירוש אני עושה אותו אפטרופא ולא היה לו לכתוב לשון מתנה. רשב"ם.

201 והרשב"ם מביא שי"מ בנו ואחר שנתן להם ביחד לשניהן כל נכסיו ודוחה פירושם.

202 כיון שבנכסים מועטין אומרים הבנות יזונו והבנים יחזרו על הפתחים, רואים שחוששים לכבודן של הבנות יותר מלכבודם של הבנים.

203 כיון שהאב אינו חושש לכבוד הבת שבניו יכבדוה. רשב"ם.

של רבא, בכולם קנו חוץ מאשה אצל האחים ואשה אצל בני הבעל שלא קנו²⁰⁴.

---

204 ונח' בסברות והנפק"מ ביניהם היא רק בת אצל הבנים לרבינא לא קנתה לרב עזירא קנתה רשב"ם.

